

Organization for Security and
Co-operation in Europe
OSCE Mission in Kosovo

Odeljenje za nagledanje

Sektor za nadgledanje pravosudnog sistema

Pravosudni sistem u Mitrovicë/Mitrovici: Tekuće zabrinutosti u vezi sa ljudskim pravima i skorašnji razvoj događaja

Mesečni izveštaj - decembar 2008. godine

I. Uvod

U decembru 2008. godine navršava se deset meseci od kada je pravosudni sistem u regionu Mitrovicë/Mitrovica uveliko prestao da funkcioniše.¹ Nepostojanje pravosudnog sistema u velikoj meri sprečava vladavinu prava i doprinosi ozbiljnom kršenju prava na slobodu, prava na pristup pravosuđu i prava na suđenje u razumnom vremenskom roku.²

UNMIK je septembra 2008. godine formalno objavio plan u tri faze za ponovno uspostavljanje regionalnog pravosudnog sistema.³ Ovaj plan je dobro prihvaćen iako se kasni sa njegovim sprovođenjem. Međutim, on se ne odnosi na nefunkcionisanje sudova koji se bave građanskim predmetima i krivičnim predmetima koji nisu hitni.⁴ Na taj način nastavlja se sa kršenjem ljudskih prava. Skorašnje raspoređivanje sudija i tužilaca Misije vladavine prava na Kosovu Evropske Unije u Mitrovicë/Mitrovici (EULEX) može da poboljša situaciju u skorijoj budućnosti.

II. Kršenja ljudskih prava zbog nefunkcionisanja sudova

Do decembra 2008, osim hitnih krivičnih predmeta i nekih krivičnih žalbi koje mogu da se rešavaju u severnoj Mitrovicë/Mitrovici,⁵ sledeće institucije uopšte nisu ili su radile sa ograničenim kapacitetom od 21. februara 2008:

- *Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici*. Sud (koji privremeno radi u prostorijama Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu)⁶ se bavi samo pitanjima koja se odnose na pretpretresni pritvor kao što su prvobitna rešenja o sudskom pritvoru, žalbe na rešenje o pritvoru i produženje pritvora. Sud prihvata podnošenje nekih građanskih predmeta ali ne zakazuju saslušanja niti preuzima nikakve druge mere.

¹ Vidi Mesečni izveštaj OEBS-ovg Sektora za nadgledanje pravosudnog sistema – mart 2008, *Reakcije na kosovsku deklaraciju o nezavisnosti ozbiljno utiču na sudski sistem u Mitrovicë/Mitrovici i negativno deluju na sudove u ostalim regionima rezultirajući kršenjem ljudskih prava*.

² Član 5 i 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Evropska konvencija o ljudskim pravima“).

³ UNMIK-ovo saopštenje za štampu UNMIK/PR/1740 „UNMIK ponovo otvara sud u severnoj Mitrovicë/Mitrovici“, 3. oktobar 2008, (u daljem tekstu: „UNMIK/PR/1740“), dostupno je na [http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/7DECCDA51DB11BE2C12574D70049E600/\\$FILE/pr1740.pdf](http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/7DECCDA51DB11BE2C12574D70049E600/$FILE/pr1740.pdf).

⁴ Moguće je da će se rešavati neki prekršajni predmeti. Intervju OEBS-a sa zvaničnikom UNMIK-ovog Odeljenja pravosuđa, 28. novembar 2008.

⁵ Osim saslušanja o određivanju ili produženju pritvora održanog 11. oktobra 2008 godine, OEBS nije upoznat da je do decembra 2008. bilo ijednog drugog krivičnog postupka u sudu u Mitrovicë/Mitrovici. Navodno, međunarodne sudije još uvek „vrše odabir predmeta na kojima će raditi i utvrđuju status predmeta“ (OEBS-ov intervju sa jednim od zvaničnika UNMIK-ovog Odeljenja pravosuđa, 23. oktobar 2008).

⁶ Počevši od 21. februara 2008. godine, grupa od 50 do 200 demonstranata, među kojima su bili i radnici pravosudnog sistema pre 1999. godine, okupljali su se van sudskog kompleksa u Mitrovicë/Mitrovici (u koji spada mitrovački Okružni sud, Opštinski sud, Sud za prekršaje i Kancelarija opštinskog i okružnog tužilaštva) cele nedelje, svakog jutra, zahtevajući ulazak u zgradu kako bi je vratili u pravosudni sistem Srbije. Demonstranti su nasilno ušli u prostorije 14. marta 2008 godine. U operaciji koja je podržana od strane KFOR-a, 17. marta 2008 godine policija UNMIK-a je ušla u zgradu i uhapsila demonstrante koji su zauzeli zgradu. Usledili su ozbiljni građanski neredi koji su doveli do smrti jednog od međunarodnih civilnih policajaca.

- *Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici.*⁷ Sud (koji privremeno radi u prostorijama Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu) se bavi pitanjima koja se odnose na pretpretresni pritvor kao što su prvobitna rešenja o sudskom pritvoru, žalbe na rešenje o pritvoru i produženje pritvora. Osim toga, sud vrši saslušanje za potvrđivanje optužnice u slučajevima kada je optuženi u pretpretresnom pritvoru. Kao i Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici, opštinski sud prihvata podnošenje nekih građanskih predmeta ali ne zakazuju rasprave niti preduzima nikakve druge mere.
- *Kancelarija za legalizaciju Opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici* i odeljenje suda koje izdaje potvrde o nekažnjavanju, rade dva dana nedeljno u prostorijama Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. Kancelariji imaju pristup stanovnici iz celog regiona uključujući i kosovske Srbe koji žive u severnoj Mitrovicë/Mitrovici.
- *Kancelarija Okružnog tužilaštva, Mitrovicë/Mitrovica.*⁸ Radeći iz prostorija Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu, tužioci obavljaju sve dužnosti do podizanja optužnice, uključujući i njeno podizanje. Ne obavljaju se saslušanja za potvrđivanje optužnice u predmetima koja su nadležnosti Okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici.
- *Kancelarija Opštinskog tužilaštva, Mitrovicë/Mitrovica.* Za slučajeve koji su u nadležnosti Opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici i koji se dešavaju u južnoj Mitrovicë/Mitrovici, tužioci obavljaju sve dužnosti do podizanja optužnice, uključujući i njeno podizanje i prisustvovanje saslušanjima za potvrđivanje optužnice za slučajeve u kojima su optuženi u pretpretresnom pritvoru. Za navodne prekršaje koji se dešavaju u severnoj Mitrovicë/Mitrovici i Zvečan/Zvečan, tužioci se bave samo slučajevima koji opravdavaju pritvor. Tužioci su pokušali da reše tri od stotine krivičnih prekršaja u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku. Međutim, nepostojanje funkcionalnih opštinskih sudova u tim opštinama znači da optužnice ne mogu da se podignu. Kancelarija opštinskog tužilaštva Mitrovicë/Mitrovica takođe funkcioniše iz prostorija Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu.
- *Opštinski sud i Sud za prekršaje u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku.* Ovi sudovi ne rade osim što kancelarije za legalizaciju pružaju neke usluge.⁹ Od februara 2008. godine sud u Zubinom Potoku je neka dokumenta overio UNMIK-ovim pečatom.
- *Sud za prekršaje, Mitrovicë/Mitrovica.*¹⁰ Sud funkcioniše sa ograničenim kapacitetom za incidente koji se dogode u južnoj Mitrovicë/Mitrovici i privremeno je lociran u Opštinskom sudu u Vushtrri/Vučitrnu. Međutim, sud za prekršaje ne rešava nijedan od predmeta vezanih za incidente (kao što su

⁷ Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici ima nadležnost i nad opštinom Zvečan/Zvečan.

⁸ Kancelarije okružnog i opštinskog tužilaštva u Mitrovicë/Mitrovici pokrivaju sve opštine u regionu: Leposavić/Leposaviq, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Zubin Potok i Zvečan/Zvečan.

⁹ Dana 22. februara 2008, srpsko Ministarstvo pravde je preuzelo Opštinski sud i Sud za prekršaje u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku. Paralelni sudovi na severu Kosova izgleda da ne funkcionišu osim povremenog pečatiranja dokumenata.

¹⁰ Sud za prekršaje u Mitrovicë/Mitrovici nadležan je i za Zvečan/Zvečan.

saobraćajne kazne) koji se dogode u severnoj Mitrovicë/Mitrovici i Zvečan/Zvečan.¹¹

A) Pravo na pristup pravosuđu

U skladu sa Evropskim sudom za ljudska prava: „Svako [ima] pravo da preda tužbu, u vezi sa svojim građanskim pravima i obavezama, sudu ili tribunalu.“¹² Sud takođe daje pravno mišljenje da „smetnja, čak i privremenog karaktera, može biti protivrečna [Evropskoj] konvenciji [o ljudskim pravima].“¹³

Od 20. februara 2008. vodili su se samo postupci za manja krivična dela i prekršaje u područjima koje pokriva Opštinski sud i Sud za prekršaje u Mitrovicë/Mitrovici, a parničnih postupaka nije bilo. U Zubinom Potoku/Zubin Potok i Leposaviću/Leposaviq nije vođen nijedan krivični, parnični niti prekršajni postupak.

Sprovođenje plana je prvi korak ka poboljšanju ovog stanja. Međutim, pristup pravosuđu u prethodno navedenim sudovima će još uvek biti uskraćen za građanske slučajeve i krivične slučajevima koji nisu hitni.

Nefunkcionisanje opštinskih sudova u Mitrovicë/Mitrovici, Zubinom Potoku/Zubin Potok i Leposaviću/Leposaviq, posebno u parničnim predmetima, sprečava stranke da, između ostalih parničnih zahteva, podnose imovinske tužbe, tužbe za naknadu osiguranja, radne sporove, ometanje imovinskog poseda, pokreću ostavinske postupke¹⁴ i podnose zahteve za izdavanje naloga za zaštitu od nasilja u porodici.¹⁵

Štaviše, nefunkcionisanje okružnog suda sprečava podnošenje žalbe na građanske parnice. Pošto okružni sudovi imaju i prvostepenu nadležnost u izvesnim građanskim sporovima,¹⁶ stanovnici celog regiona (uključujući i Skenderaj/Srbicu i Vushtrri/Vučitrn) sprečeni su da podnose neke slučajeve okružnom sudu, uključujući i brakorazvodne parnice, parnice u vezi sa intelektualnom imovinom i izdržavanjem supružnika, staranjem nad detetom i utvrđivanjem očinstva.¹⁷

¹¹ U skladu sa informacijama kojima raspolaže OEBS, izgleda da sud radi na „skraćenim“ i hitnim predmetima, kao što su oni koji ne uključuju saslušanje svedoka i oni koji uključuju lica koja nisu stanovnici Kosova, u Vushtrri/Vučitrnu. Vidi član 201. Zakona o prekršajima, Službeni list Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo 23/1979.

¹² Evropski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 4451/70, presuda, 21. februar 1975, stav 36.

¹³ Evropski Sud za ljudska prava, *Palaoro protiv Austrije*, 16718/90, presuda, 23. oktobar 1995, stav 41.

¹⁴ Član 26, Zakon o redovnim sudovima, Službeni list Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo 21/1978.

¹⁵ Član 5, Uredba UNMIK-a 2003/12 o zaštiti od nasilja u porodici (9. maj 2003).

¹⁶ Član 29, Zakon o Redovnim sudovima, Službeni glasnik Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo 21/1978.

¹⁷ OEBS, predsednici različitih sudova iz regiona i osoblje regionalnog suda dobili su pitanja, zahteve i žalbe pojedinaca zabrinutih zbog nemogućnosti da pristupe sudovima. Narod je posebno izrazio interes za podnošenje zahteva za razvod braka, naloga za zaštitu od nasilja u porodici, zahteva za izdržavanje dece i supružnika i građansku obavezu.

B) Pravo na suđenje u razumnom vremenskom roku

Evropska konvencija o ljudskim pravima svakome garantuje suđenje u razumnom vremenskom roku.¹⁸ „Javni neredi“ u regionu gde je suđenje održano mogu biti validno opravdanje za kašnjenja u procesima ali samo dok javni organi ne preduzmu korake da se predmeti prenesu u drugu nadležnost.¹⁹ U stvari, javni organi imaju dužnost da organizuju njihove pravne sisteme tako da omoguće sudovima da se usaglase sa zahtevom „razumnog vremenskog roka“.²⁰

Prekid sudskih aktivnosti u Mitrovicë/Mitrovici, Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku doveo je do kašnjenja u građanskim i krivičnim postupcima i njihove potpune suspenzije, utičući tako na pravo na suđenje u razumnom vremenskom roku.²¹ Ovo je posebno problematično u slučajevima koji zahtevaju posebnu hitnost kao što su zahtevi za naloge za zaštitu od nasilja u porodici ili slučajevi protiv osumnjičenih u pritvoru.

U krivičnim predmetima, tužioci su podizali optužnice ali se u većini slučajeva saslušanja za potvrđivanje optužnica nisu održavala u vremenskim ograničenjima propisanim Privremenim zakonom o krivičnom postupku.²² Do decembra 2008, na potvrđivanje optužnice čeka najmanje 61 krivični predmet za krivična dela koja su se desila, na dan ili posle 21. februara 2008, u nadležnosti okružnog i opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici.²³ Osim toga, nekoliko slučajeva koji datiraju pre 21. februara 2008. takođe čeka na potvrđivanje optužnice. Kao primer mogu poslužiti sledeći slučajevi:

Dana 26. maja 2008. godine, okružni tužilac u Mitrovicë/Mitrovici podigao je optužnicu protiv policajca, kosovskog Albanca, optužujući ga za pokušaj teškog ubistva,²⁴ neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja,²⁵ primanje mita,²⁶ zloupotrebu

¹⁸ Član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

¹⁹ Vidi Evropski sud za ljudska prava, , *Foti protiv Italije*, 7604/76, 7719/76, 7781/77 i 7913/77, presuda, 10. decembar 1982, stav 61.

²⁰ Vidi, npr. Evropski sud za ljudska prava, *Eckle protiv Nemačke*, 8130/78, presuda, 15. jul 1982, stav 92. U drugom slučaju sud smatra da „privremeni zaostatak u poslu ne uključuje odgovornost zemalja potpisnica ugovora pod uslovom da one, uz neophodnu blagovremenost, pravno deluju u cilju rešavanja vanredne situacije“ (Evropski sud za ljudska prava, *Milasi protiv Italije*, 10527/83, presuda 25. jun 1987, stav 18).

²¹ Ova kašnjenja pogađaju i sudove za prekršaje. Posebno zabrinjava to što osobe kojima su vozačke dozvole i pasoši privremeno oduzeti kako bi se osiguralo plaćanje kazne ne mogu da dobiju ta dokumenta. Čak i ukoliko su želeli da plate kaznu to nisu mogli da urade jer nemaju pristup sudu. Sudije za prekršaje nemaju pristup sudu i na taj način ne mogu da vrate dokumenta zakonitim vlasnicima.

²² Zakon obavezuje sudove da zakazuju saslušanja za potvrđivanje optužnice odmah i ne kasnije od dva meseca od dana podizanja optužnice (vidi član 309(1) i 312(2) Privremenog zakona o krivičnom postupku Kosova, proglašenog Uredbom UNMIK-a br. 2003/26, 6. juli 2003 („Privremeni zakon o krivičnom postupku“).

²³ Brojevi za slučajeve koji spadaju u nadležnost opštinskih sudova u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku nisu bili na raspolaganju.

²⁴ Član 147. Privremenog krivičnog zakona Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/25, 6. juli 2003 („Privremeni krivični zakon“).

²⁵ Id. član 328(2).

²⁶ Id. član 343.

službenog položaja ili vlasti,²⁷ proneveru,²⁸ i dve tačke zlostavljanja pri obavljanju dužnosti.²⁹ Saslušanje za potvrđivanje optužnice još uvek nije zakazano. Optuženi je držan u pritvoru od 12. marta 2008. do 26. maja 2008. godine. Nakon toga je pušten i sada je obavezan da se redovno javlja u policijsku stanicu.

Nefunkcionisanje sudova je dovelo i do kašnjenja u građanskim parnicama, utičući tako na pravo stranaka na suđenje u razumnom vremenskom roku:

U slučaju koji je započet u maju 2003. godine, tužioci su pokrenuli spor za potvrđivanje vlasništva nad njihovom imovinom sa lokacijom u Mitrovicë/Mitrovici. Ne preduzimajući nikakve mere da pronađe tužene sud je postavio privremenog zastupnika i na kraju doneo presudu u korist tužioca. Tuženi, koji su sve vreme živeli i radili u Mitrovicë/Mitrovici i Zvečan/Zvečan, su saznali za presudu i podneli predlog za ponovno suđenje. U novembru 2007. godine sud je usvojio predlog tuženih. Nijedno saslušanje se nije održalo a slučaj je trenutno u zastoju zbog nefunkcionisanja Opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici. U maju 2008. godine OEBS je razgovarao sa jednim od tuženih koji nije čuo ništa o svom slučaju.

Dovođenje sudija EULEX-a da rade na parničnim slučajevima može pomoći u budućnosti, ali za sada ozbiljnija kršenja još uvek postoje. Za zaštitu ljudskih prava i vladavinu prava neophodno je potpuno funkcionisanje pravosudnog sistema.

C) Pravo na slobodu

Kosovski zakon utvrđuje rokove za pretpretresni pritvor, koje prvo mora da potvrdi a onda periodično ispituje nadležni sud.³⁰ Da bi se opravdao produženi pritvor osumnjičenog, javni organi moraju da pokažu „posebnu marljivost“ u sprovođenju postupaka.³¹ U suprotnom, pritvor postaje nezakonit i lice mora biti pušteno da na slobodi čeka suđenje.³² U stvari, javni organi moraju obezbediti da pritvor lica ne traje duže nego što je potrebno.³³ U skladu sa Evropskim sudom za ljudska prava, države imaju dužnost da organizuju svoj pravni sistem na način koji omogućava sudovima da se usaglase sa pravom na suđenje u razumnom vremenskom roku.³⁴ Kada se suoče sa privremenim zastojem u poslu, javni organi moraju da preduzmu, potrebnom brzinom, pravne mere kako bi rešili posebnu situaciju ovakve vrste.³⁵

²⁷ Id. član 339.

²⁸ Id. član 261.

²⁹ Id. član 164.

³⁰ Član 212(4) i član 284 – 287. Privremenog zakona o krivičnom postupku.

³¹ Evropski sud za ljudska prava, *Dobrev protiv Bugarske*, 55389/00, presuda, 10. avgust 2006, stav 79.

³² Vidi članove 5(1)(c) i 5(3) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

³³ „Produženje pritvora može biti opravdan u datom slučaju samo ukoliko postoje specifični pokazatelji stvarnog javnog interesa koji, bez obzira na pretpostavku o nevinosti, prevladava nad pravilom poštovanja lične slobode“ (Evropski sud za ljudska prava, *Labita protiv Italije*, 26772/95, presuda, 6. april 2000, stav 152).

³⁴ Član 5(3) i 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Vidi *Spentzouris protiv Grčke*, 47891/99, presuda, 7. maj 2002, stav 27.

³⁵ Vidi *Baggetta protiv Italije*, 10256/83, presuda, 25. jun 1987, stav 23.

Od 20. do 27. februara 2008. godine, Opštinski i Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici nisu mogli da se bave nijednim slučajem u vezi sa pritvorom. Za to vreme najmanje dva osumnjičena su puštena iz pritvora jer su rešenja o pritvoru istekla.³⁶ Okružni i Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici počeli su 27. februara 2008. godine da obavljaju saslušanja o određivanju ili produženju pritvora u prostorijama Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu.³⁷

OEBS je nadgledao slučajeve u kojima je Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici produžio sudski pritvor optuženom *inter alia* zato što tužilac, zbog nefunkcionisanja sudova, nije mogao da nastavi istragu protiv osumnjičenog:

Dana 12. marta 2008. godine, Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici je produžio sudski pritvor osumnjičenom za teška dela razbojničke krađe.³⁸ Među osnovama za produženje pritvora sud je uzeo u obzir činjenicu da nekoliko svedoka nije moglo da bude saslušano pošto „od 17. februara 2008. godine rad Kancelarije okružnog tužioca ne može propisno da se obavlja.“ Optuženi je u pritvoru od decembra 2007. godine.

U sledećem slučaju pred Okružnim sudom u Mitrovicë/Mitrovici, jedno lice je optuženo za teško ubistvo,³⁹ pokušaj ubistva⁴⁰ i neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja⁴¹ i u pritvoru je od 6. februara 2007. godine. Njegovo suđenje je bilo u završnoj fazi kada je sud prestao da funkcioniše i od tada nije postignut nikakav napredak. Sud mu je produžio sudski pritvor do 3. januara 2009. godine.

Takođe, pred Okružnim sudom u Mitrovicë/Mitrovici jedno lice je optuženo za ubistvo⁴² i neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja⁴³ i u pritvoru je od 31. maja 2007. godine. U to vreme sudovi su prestali da funkcionišu i njegovo suđenje još nije počelo. Sud mu je produžio sudski pritvor do 11. novembra 2008. godine. Nepotpuno funkcionisanje sudova dovelo je do većeg kašnjenja u ovom slučaju.

Dovođenjem međunarodnih sudija i tužioca pripadnika UNMIK-a može se pravno otkloniti povreda prava na slobodu u nekim od ovih slučajeva. Međutim, neće se raditi na predmetima koji su na čekanju a uključuju optužene koji nisu kosovski Srbi. Zatim, ograničen broj međunarodnog sudskog kadra ne može da osigura postizanje napretka u svim slučajevima protiv kosovskih Srba.

³⁶ OEBS-ov intervju sa advokatom, 20. mart 2008. Dva pritvorena lica osumnjičena za kidnapovanje puštena su 22. februara 2008.

³⁷ Ovo uključuje saslušanje u periodu od 72 sata od prvobitnog hapšenja i saslušanja na kojima se odlučuje o produženju rešenja o pritvoru. Da bi se izbeglo puštanje osoba koje su trenutno zadržane u sudskom pritvoru nekoliko sudija iz Mitrovicë/Mitrovice i obavilo je saslušanja u pritvorskom centru u Lipjan/Lipljanu.

³⁸ Član 256(1) kako se tumači sa članom 255(1), Privremeni krivični zakon.

³⁹ Član 147 (1), 23, Privremeni krivični zakon Kosova.

⁴⁰ Id. član 146(1), 20 i 23.

⁴¹ Id. član 328(2).

⁴² Id. član 146.

⁴³ Id. član 382(2).

D) Ostali negativni efekti na vladavinu prava

Nefunkcionisanje sudova na severnom Kosovu ima i druge negativne efekte na vladavinu prava.

Na primer, pojedinci koji su dobili novčane presude u nekoj građanskoj parnici ne mogu da ih izvrše i sprovedu zato što nema dostupnog suda koji bi primorao dužnike da plate. Kao primer može da posluži sledeći slučaj:

U jednom slučaju pred Opštinskim sudom u Leposaviću/Leposaviq, kosovska Srpkinja, tužilac, dobila je proces za naknadu štete koju je njenom stanu prouzrokovala poplava iz stana tuženika. Nakon što je tužilac inicirao izvršni postupak, tuženi dužnik je platio svoj dug sudu u ratama. Tužilac je odbio da uzme uplaćenu sumu dok se ista ne isplati u celosti. U međuvremenu, sud je prestao da funkcioniše. U julu 2008. godine OEBS je razgovarao sa strankom koja je podnela tužbu i koja je rekla da nije dobila ništa od novca koji joj se duguje.

Osim toga, nefunkcionisanje sudova ometa i sprovođenje zakona jer se sprečava zatvaranje begunaca:

Početkom septembra 2008. godine, vlasti su uhvatile i pritvorile lice koje je bilo osuđeno ali nije bilo zatvoreno prema presudi. Ubrzo nakon toga, policija je oslobodila lice zato što pritvorski centar nije hteo da ga primi bez službene presude protiv njega, koja je ostala u spisima predmeta u sudskoj zgradi u Mitrovicë/Mitrovici.

III. Tri faze plana za rešavanje nekih krivičnih predmeta u severnoj Mitrovicë/Mitrovici

Plan UNMIK-a da ponovo uspostavi pravosudni sistem u regionu sastoji se od tri faze.⁴⁴ Do decembra 2008. još uvek nije završena prva faza plana koja je počela 3. oktobra 2008. i za koju je prvobitno predviđeno da traje oko 60 dana.⁴⁵ Tokom ove faze, predviđeno je da će međunarodne sudije i tužioci voditi postupke u „hitnim krivičnim slučajevima“ u severnoj Mitrovicë/Mitrovici koristeći „UNMIK-ov zakon i proceduru.“⁴⁶ Građanski predmeti „neće se rešavati.“⁴⁷ Tokom prve faze, UNMIK i predstavnici Srba nameravali su da nastave sa tehničkim razgovorima o sprovođenju budućih faza.⁴⁸ Na žalost, do decembra 2008 nisu preduzete skoro nikakve radnje u vezi sa krivičnim predmetima.

⁴⁴ UNMIK/PR/1740.

⁴⁵ OEBS-ov intervju sa zvaničnikom UNMIK-ovog Odeljenja pravosuđa, 23. oktobar 2008.

⁴⁶ Id.

⁴⁷ Id.

⁴⁸ Obaveštenje Ministarstva pravde Srbije (18. septembar 2008) koje je dostupno na www.mpravde.sr.gov.yu/cr/news/vesti/sud-u-mitrovici-pocinje-sa-radom-pocetkom-oktobra.html, u skladu sa kojim će se „za vreme ovog perioda nastaviti tehnički razgovori sa UNMIK-om u vezi uključivanja lokalnih sudija i tužioca u rad pravosudnog sistema nakon isteka perioda od 60 dana“ (OSCE neslužbeni prevod). Vidi takođe UNMIK-ovo saopštenje za štampu br. 1740 („UNMIK trenutno vodi razgovore sa relevantnim partnerima u cilju bržeg kretanja ka drugoj fazi.“)

Druga faza predviđa uvođenje lokalnog pravosudnog i sudskog osoblja povećavajući tako „kapacitet suda da radi na većem broju predmeta.“⁴⁹ Direktna komentar javnosti o trećoj fazi je neznatan ali očigledno obuhvata „povlačenje međunarodnog osoblja.“⁵⁰ Plan nije konačan i prilagođavaće se zavisno od nastalih problema ili promene stanja na terenu.

Za sada, jedinstvena primena UNMIK-ovog krivičnog zakona i krivičnog postupka ne treba da prouzrokuje značajnije probleme zato što su Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku uredbe UNMIK-a koje se koriste u svim sudovima na Kosovu.⁵¹ Međutim, do protivurečnosti može doći ukoliko Skupština Kosova usvoji neki novi krivični zakon (kao što je zakon o zaštiti svedoka) ili izmene i dopune Privremenog krivičnog zakona ili Zakona o krivičnom postupku, bez potpisa SPGS-a.

Međutim, OEBS je zabrinut zbog navoda da će se sud u početku baviti samo slučajevima koji uključuju optužene kosovske Srbe.⁵² Stoga će optuženi kosovski Albanci najverovatnije ostati pritvoreni duže nego optuženi kosovski Srbi, zato što se na njihovim slučajevima neće raditi. Odabir predmeta na kojima će se raditi na osnovu etničke pripadnosti optuženih povlači pitanje jednakosti pred zakonom.⁵³

Osim toga, UNMIK je javno izjavio da će se rešavati samo „hitni“ slučajevi.⁵⁴ Pošto pojam „hitno“ nije definisan, sudije i tužioci će imati široku, verovatno suviše veliku, diskreciju pri odabiru slučajeva. Kriterijumi za odabir slučajeva treba da budu transparentni, javno objavljeni i usko definisani tako da će se povećati poverenje javnosti u postupak.

Prema informacijama dostupnim OEBS-u, prioritet će imati slučajevi u kojima su okrivljeni u pritvoru.⁵⁵ Međutim, svi slučajevi neće moći brzo da se reše s obzirom da je, do decembra 2008, u pritvoru 56 ljudi (uz 25 ljudi u kućnom pritvoru)⁵⁶ a mali je broj međunarodnih sudija i tužilaca.⁵⁷

⁴⁹ UNMIK/PR/1740

⁵⁰ Komentari Glavnog zamenika Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara Davida Harlanda, „Dijalog između Beograda i Prištine - Pravosuđe i policija“ (29. septembar 2008) Centar za medije Čaglavica/Čaglavica, su dostupni na <http://www.medijacentar.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=165>.

⁵¹ Privremeni krivični zakon Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/25, 6. jul 2003. godine („Privremeni krivični zakon“); Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/26, 6. jul 2003. („Privremeni zakon o krivičnom postupku“).

⁵² Intervju sa službenikom UNMIK-a, 14. oktobar 2008. Pitanja bezbednosti izneta su kao jedan od razloga koji mogu da spreče da se, za sada, kosovskim Albancima sudi u severnoj Mitrovici/Mitrovici.

⁵³ Član 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima glasi: „Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza sa nekom drugom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.“

⁵⁴ UNMIK/PR/1740

⁵⁵ Domaći zakon utvrđuje da sudovi treba da postupaju sa posebnom hitnošću kada je osumnjičeni u pritvoru (vidi član 279(2) i 463(4), Privremeni zakon o krivičnom postupku).

⁵⁶ Ovo su statistički podaci za predmete u nadležnosti Opštinskog i Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovici.

⁵⁷ Prema informacijama dostupnim OEBS-u, svih pet međunarodnih sudija koji trenutno rade u UNMIK-ovom Odeljenju pravosuđa, sa još najmanje tri međunarodna tužioca, naimenovani su da rade u Mitrovici/Mitrovici po principu rotacije.

Pored toga, relevantni organi treba da uzmu u obzir sledeća pitanja koja se odnose na ponovno otvaranje suda:

- Pošto bezbednosna situacija može da učini da svedoci, koji nisu kosovski Srbi, nerado dolaze na sever, tuženi mogu u procesima pred međunarodnim sudijama biti sprečeni da pozivaju svedoke u svoju odbranu.⁵⁸
- Jako obezbeđenje oko zgrade suda u severnoj Mitrovicë/Mitrovici može ugroziti pravo na javnu raspravu.⁵⁹ Međunarodne sudije moraju takođe da obezbede da se presude donose javno.⁶⁰
- Važno je da sve zajednice na Kosovu imaju pristup sudu, da sud rešava predmete koji uključuju sve zajednice na Kosovu i da sud obezbeđuje prevodilačke usluge za sve relevantne jezike na Kosovu (uključujući albanski i srpski) neophodne za svedoke i stranke.
- Mali broj međunarodnih sudija koji su dodeljeni sudu otežava sastavljanje veća, zato što sudije koje učestvuju u ranijim fazama procesa mogu biti isključene iz kasnijih postupaka. Ukoliko isti sudija učestvuje u različitim fazama procesa može doći do kršenja Privremenog zakona o krivičnom postupku (a takođe i prava na nepristrasan tribunal i/ili tribunal osnovan u skladu zakonom).⁶¹ Zbog toga će broj sudija i tužioca morati da se poveća.

Ukratko, novi plan UNMIK-a je obećavajući i s njim se dosta kasni. Međutim, njime se ne rešava pitanje paralizanog sistema građanskog pravosuđa u celom regionu Mitrovicë/Mitrovici i velike većine krivičnih predmeta koji se neće rešavati. Raspoređivanje EULEXA će u jednom trenutku poboljšati situaciju. U vreme pisanja ovog izveštaja, nije jasno u kojoj meri će EULEX moći da se bavi slučajevima koji su se desili u severnim opštinama: Leposaviću/Leposaviq, Zubinom Potoku i Zvečanu/Zvečan. Prema tome, OEBS je zabrinut da će se nastaviti sa kršenjem ljudskih prava zbog nefunkcionisanja sudova.

IV. Zaključak

Nefunkcionisanje pravosudnog sistema na severnom Kosovu dovodi do ozbiljnog kršenja ljudskih prava uključujući i pravo na pristup pravosuđu, pravo na suđenje u razumnom vremenskom roku i pravo na slobodu. Iako je novi plan, koji predviđa da međunarodne sudije i tužioci u početku rade na hitnim krivičnim slučajevima, obećavajući on još uvek ne rešava pitanje paralizanog sistema građanskog pravosuđa i mnogih nezavršenih krivičnih predmeta. Kako se realizacija plana od tri faze

⁵⁸ Vidi član 6(3)(d) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Na sličan način, oštećene strane, kosovski nesrbi, mogu biti sprečene da svedoče protiv okrivljenih i/ili da predlažu svedoke (vidi član 80. Privremenog zakona o krivičnom postupku).

⁵⁹ Vidi član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Iako Konvencija predviđa „nacionalnu bezbednost“ kao jedan od osnova da se zaštiti publicitet suđenja, Evropski sud za ljudska prava je ograničeno tumačio ovaj izuzetak zauzimajući stav da su „bezbednosni problemi uobičajena karakteristika mnogih krivičnih postupaka ali su slučajevi u kojima zabrinutost zbog bezbednosti opravdava isključivanje javnosti sa suđenja i pored toga retki“ (vidi *Riepan protiv Austrije*, 35115/97, presuda, 14. novembar 2000, stav 34).

⁶⁰ Vidi član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

⁶¹ Vidi član 40. Privremenog zakona o krivičnom postupku i član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Takođe vidi Evropski sud za ljudska prava, *Hauschildt protiv Danske*, 10486/83, presuda, 24. maj 1989, stav 48-53, i *Fey protiv Austrije*, 14396/88, presuda, 24. februar 1993, stav 30-36.

nastavlja, OEBS naglašava da je, što je pre moguće, potreban funkcionalni i multietnički građanski i krivični pravosudni sistem na severu Kosova.